

Hayvan

Hükümetçilik

roman

Jean-Baptiste Del Amo

ÇEVİRİ: ŞULE ÇILTAŞ

JEAN-BAPTISTE DEL AMO

HAYVAN
HÜKÜMRANLIĞI

Can aędaş

Hayvan Hükümranlığı, Jean-Baptiste Del Amo

Fransızca aslından çeviren: Şule Çiltaş

Règne Animal

İlk (bu çeviride kaynak alınan) baskı: Gallimard, 2016

© 2016, Éditions Gallimard, Paris

© 2022, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Cet ouvrage a bénéficié du soutien des Programmes d'aide à la publication de l'Institut français.

Bu eser, Institut français kurumunun yayına destek programından yararlanmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2022

4. basım: Şubat 2024, İstanbul

Bu kitabın 4. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Didem Bayındır

Editör: Şirin Etik

Düzelti: Melis Oflas

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Vizyon Basımevi Kağıtçılık Matbaacılık ve Yayıncılık San. Tic. Ltd. Şti.

Beylikdüzü O.S.B Mah. Orkide Cad. No: 1/Z Beylikdüzü-İstanbul

Sertifika No: 52098

ISBN 978-975-07-5858-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

JEAN-BAPTISTE DEL AMO
HAYVAN
HÜKÜMRANLIĞI

ROMAN

Fransızca aslından çeviren

Şule Çiltaş

♥can

JEAN-BAPTISTE DEL AMO, 1981'de Toulouse'da doğdu. 2008'de yayımlanan ilk kitabı *Une éducation libertine*'le (Liberten Bir Eğitim) Goncourt du Premier Roman ve François-Mauriac ödüllerine layık görüldü. 2010'da, tiyatroya uyarlanan ikinci romanı *Le Sel'i* (Tuz), 2013'te Sade Ödülü'nü kazanan *Pornographia*'yı (Pornografi) yayımladı. 2016'da dördüncü kitabı *Hayvan Hükümranlığı*'yla Prix du Livre Inter, 2021'de *Le fils de l'homme*'la (Insanoğlu) Prix du Roman Fnac'ı kazandı. Eserleri on beşten fazla dile çevrildi. Bugün Fransa'nın en genç ve iddialı yazarlarından biri kabul ediliyor, yazar kimliğinin yanı sıra hayvan sömürüsü ve türkülüğe karşı çıkan bir aktivist olarak da tanınıyor.

ŞULE ÇİLTAŞ, Ankara'da doğdu. Felsefe, tarih, edebiyat, çizgi roman alanlarında kitaplar çevirdi ve yayıma hazırladı. Fransızcadan dilimize kazandırdığı yazarlar arasında Voltaire, Michel Foucault, Paul Nizan, Maurizio Lazzarato, Didier Erignon, Danilo Kiş sayılabilir. 2013 yılı Ağustos-Eylül ve 2014 yılı Haziran-Temmuz aylarında, Kültür Bakanlığı'nın düzenlediği Çeviri Atölyeleri kapsamında, Fransız Ulusal Kitap Merkezi'nde (CNL) meslek içi seminerlere katılmış, 2015'te Louise Michel'in *Komün: Tarih ve Anılar*, 2019'da Pierre Broué'nin *Almanya'da Devrim (1917-1923)* adlı eserleriyle "séjour" bursu almıştır. K24 internet gazetesinde belirli aralıklarla kitap eleştirileri yazıyor.

Sébastien'a, anneme, babama ve
kız kardeşime.

BU KİRLİ TOPRAK

(1898-1914)

İlkbaharın ilk akşamlarından sonbaharın son gecelerine kadar, çerçevesi gecenin içinde taş yüzeydeki küçük gölge oyununu iyice belirginleştiren pencerenin altında, solucan yeniği, çivilerle tutturulmuş küçük, tahta peykede iki büklüm oturuyor. İçeride, yekpare meşe masanın üzerinde bir gaz lambası titreyiyor, ocaktaki bitimsiz ateş, güherçile bağlamış duvarlara karısının hareketli silüetini yansıtıyor ve onu aniden kâh kirişlere fırlatıyor kâh bir köşede kırıyor, bu ikircikli sarı ışık geniş odayı dolduruyor, sonra kamburlaşmış, kımıltısız ve kasvetli babayı adeta ters ışıktaki bırakarak avlunun karanlığını deliyor. Mevsim ne olursa olsun geceyi tahta peykede bekliyor, kendisinden önce babasının oturduğunu gördüğü, seneler geçtikçe yosun tutmuş, kırılmış, artık çökmek üzere olan ayaklarıyla aynı tahta peykede. Oraya oturunca dizleri karnının dörtte birini kapatıyor ve ayağa kalkarken güçlükle çekiyor, geriye tek bir parçası kalsa bile o peykeyi değiştirmeyi aklından geçirmiyor. Nesnelere mümkün olduğunca uzun süre bildiği gibi, kendisinden öncekilerin uygun gördüğü ya da alışkanlık ve kullanımla dönüştükleri biçimde kalmaları gerektiğini düşünüyor.

Tarla dönüşü, kapıdan destek alarak ayakkabılarını

çıkartıyor, özenle ayakkabılarındaki çamurları temizliyor, sonra nemli havanın, hayvanların nefesinin, pencereleri buğulandıran kötü güveç ve çorba kokularının burnuna dolduğu odanın eşiğinde duruyor, tıpkı çocukluğunda, masada yerini alması için annesinin verdiği işareti ya da babasının yaklaşıp omzunu dürterek iteklemesini beklerken olduğu gibi. Uzun, ince bedeni bükülüyor, ense kökünde garip bir açığı oluşuyor. Kışın bile beyazlamayan kızıl esmer boynu, kirli, sertleşmiş bir deriyle sarılmış ve koptu kopacak görünüyor. Bir kemik kistini andıran ilk omur, omuzların arasında çıkıntı yapıyor. Biçimsiz şapkasını eline alıp epeydir kel olan, yer yer güneş lekeleriyle kaplı kafasını açığa çıkarıyor; belki de şimdi yapması gereken hareketi hatırlamaya çalışarak ya da uzun zaman önce ölmüş ve toprak tarafından yutulup sindirilmiş bu anneden bir komut gelmesini umarak bir an şapkeyi elinde tutuyor. Karısının inatçı sessizliği karşısında, kendisinin ve hayvanların pis kokularını peşi sıra sürükleyerek en sonunda, sürgüsünü çektiği kapalı ahşap yatağına kadar ilerliyor. Kâh yatağın kenarına oturup kâh yine onun oymalı ahşap panelinden destek alarak, iki öksürük nöbeti arasında yapış yapış gömleğinin düğmelerini çözüyor. Gün bittiğinde, katlanamadığı şey bedeninin ağırlığı, hastalığın iliğini kemiğini kurutması değil, yalnızca bu dikey duruşu; her an yığılıverecek, havası tükenmiş odayı sağdan sola soldan sağa süpürdükten sonra döne döne yere inen ya da yatağın altına kayan bir yaprak misali düşecekmiş görünüşüne artık katlanamıyor.

Ateşin üzerinde duran dökme demir kazandaki su nihayet kaynamış ve ana, Éléonore'a soğuk su maşrapasını uzatıyor. Çocuk, dikkat etmesine rağmen ellerine ve kollarına damlayan ağzına kadar dolu maşrapayı taşırmaktan korkarak ağır adımlarla yürüyor, törenle babasına doğru ilerlerken bluzunun kıvrılmış kollarını ıslatıyor.

Ardına düşen ve acele etmezse onu kaynar su kazanına atmakla tehdit eden ananın azar dolu bakışları altında ensesinin titrediğini hissediyor. Dirsekleri dizlerine dayalı, kollarını ve ellerini önüne sarkıtmış, kocaman bir kuş gibi yarı gölgeye tünemiş baba, dolabın ahşap boğumlarının ya da tuvalet masasında yanıp karanlığa karşı savaştan fitilin seyrine dalmış. Duvara çivilenmiş aynanın ovaline yansıyan fitil, odanın çarpık, güç algılanabilir bir görüntüsünü sunuyor. Kerpiç duvara bel hizasında açılan bir açıklıktan iki inek kafasını uzatmış geviş getiriyor. Kırmılsız gövdelerinin sıcaklığı ve içlerinden dışarı dökülen dışkı insanları ısıtıyor. Mavimsi gözbebeklerine, ocak alevinin ışığında kendi aralarında oynanan küçük sahneler yansıyor. Karısını ve çocuğunu görünce baba puslu bir rüyadan uyanmış ve bu marazlı, damarlı bedene geri dönmüş gibi görünüyor. Kendisine rağmen yeniden hareket etme gücü buluyor. Rahatsız yatağından kurtuluyor, soluk sırtı ortaya çıkıyor, buğday tarlalarındaki yabani otlar gibi kaburga ve köprücük kemiklerinin oluklarına takılmış gri kıllarla dolu gövdesini doğrultuyor. Mum ışığıyla sararmış karnı çukurlaşıyor. Dirsekleri nasır bağlamış kollarını gevşetiyor ve ara sıra gülümsüyor.

Ana, sıcak suyu banyo dolabındaki leğene boşaltıyor. Maşrapayı Éléonore'un elinden alıp raftaki yerine bırakıyor, gözlerini yatağın başında duvara çivili İsa gibi bir deri bir kemik duran çıplak adamın görüntüsünden kaçırılmakta acele ederek, babaya tek bir bakış atmadan mutfağına dönüyor. İsa haçın üstünden onun uykusuna bekçilik ediyor, ayrıca gece geç vakitlerde, uykuluyken ettiği dualarda ona görünüyor; bir ay ışığı ya da bir mumla birlikte parıltısı, kapalı yatağın kapı aralığından süzülen söndü sönecek bir mumun aydınlığıyla beliriveriyor; yanında uyuyan ve artık kendini uzak tutmaya özen gösterdiği, gece terlemelerine, sivri kemiklerine, iflah olmaz nefesi-

ne katlanamadığı babanın çivilenmiş, ölü temsili olarak. Gelgelelim evlenip onu gebe bırakan bu adamdan yüz çevirerek inancına ihanet edeceğini, İsa'nın ve Tanrı'nın kendisinden uzaklaşacağını düşündüğü oluyor. O zaman suçluluk duygusuyla kocasına bir bakış atıp beklenmedik ve kindar bir merhamet jestinde bulunuyor, onun gece boyunca tükürdüğü kanlı balgam leğenini boşaltmak, bir hardal tohumu yakısı ya da adamın yastıklardan destek alıp sırtını yatağın başına dayayarak içtiği kekik, bal ve rakı karışımından hazırlamak için doğruluyor; bu ilgiyle neredeyse heyecanlanan baba, anaya olan minnettarlığını göstermek için bu acı ve etkisiz bulamaçlara bayılıyor-muşçasına yavaş yavaş içmeye özen gösteriyor, fakat yanında duran kadın artık oralı değil, zira babanın kendisiyle birlikte ona suçluluk duygusu da getiren çarmıhın üzerindeki görüntüsü çoktan soldu; şimdi hemen yatağına kavuşmayı, uykuya dalmayı arzuluyor. Elinde tas ya da leğenle arkasını dönüyor, o kadar alçak bir sesle homurdanıyor ki adam onun bu sözlerini hastalıklı haline, vaktiyle sapasağlam olan bir adamı bu sarsak, bitkin varlığa çevirip sanatoryumluk ederek neredeyse on yıldır ciğerlerini kemiren bu kronik maraza ve sonra hızını alamayıp, kendi talihsizliğine ya da halihazırda yatalak bir anaya bakmasına ve iki ebeveynini de toprağa vermesine rağmen hâlâ yenediği yazgısına yakılan bir ağıt sanıyor.

Baba buharı tüten leğene eğilip suyu ellerinin arasından yüzüne götürdüğünde Éléonore geride duruyor, gaz lambasından yayılan ışık çemberinde her akşam aynı sırayla, aynı ritimde gerçekleştirilen bu temizliğin her safhasına dikkat kesiliyor. Ana ona oturmasını söyleyecek olursa, o da gözücuyla bu sırtın kamburunu, omurga dizisini, derinin üstünden geçen sabunlu eldiveni, ağrıyan kasları, temiz bir gömleğin sırta geçirilişini izliyor. Parmakları kırılğan bir zarafetle, gece kelebeklerinin ya

da krizalitleri patates tarlalarında yarılp çatlayan kuru-kafaböceklerinin titreyen bacakları gibi gömleğinin ilikleri boyunca geziniyor. Sonra ayağa kalkıyor, masaya oturuyor, ana da yerine oturunca, parmak kemikleri birbirine kenetlenmiş, birleşmiş ellerini yüzüne götürüyor ve bakışları, çıkıntılı eklemlerin, kara tırnakların ve parmakların boğumunda yitip gidiyor. Öksürüklerle kesilen bir bereket duası okuyor ve nihayet, yalnızca çiğneme seslerinin, tabakları gıcırdatan çatal bıçakların, dahası dudaklarının kenarından artık kovalamadıkları sinek vızıltılarının eşliğinde yemeklerini yiyorlar; ana boğazına takılan bu taşı, tükürüklü hırıltıların ve kocanın dudaklarından çıkan azıdişlerinin gürültüsünün yarattığı öfkeyi yutma hareketleriyle yok etmeye çabalıyor.

Bütün vücut fonksiyonları arasında ananın en çok öğrendiği şey yutmaktır; ister bir tarlanın ortası, ister köydeki bir sokağın kanalı, ister avluya bütünüyle hâkim gübre yığını, nerede olursa olsun ihtiyacını gidermek için bacaklarını açarak eteğini ve jüponunu sıyrırır, idrarı toprağa akar ve hayvanlarınkine karıştır; ihtiyaç farklı olduğundaysa çömelip sıçmak için kendini bir çalılığın arkasına güçbela atar. Yalnızca atıştırır, bir tiksinti ya da ani tokluk hissiyle isteksizce yutulan açgözlü lokmalarla yetinir. Başkalarının iştahı onu çok daha fazla tiksindirir. Yemek yemeyi utana sıkıla öğrenen çocuğu ve adamı kınar ve baba, düşkünlükle bir kadeh daha şarap istediğinde –kıza gözucuyla bakarak– Nuh’un nasıl sarhoş olup oğullarının önünde çırlıçiplak soyduğunu ya da Lut kavminin nasıl ensest ilişki kurduğunu hatırlatır. Günler, haftalar boyunca oruç tutar. Yalnızca dili damağına yapıştıığında kendine birkaç damla su içme izni verir. Yazın para biriktirir, böğürtlenden ya da bahçe meyvelerinden başka bir şey yemez. Eriğin ya da elmanın içine yuvalanmış bir solucanla karşılaştığında onu seyrederek gösterir,

sonra da yer. Onda fedakârlığın tadını bulur. Eğri büğrü kasların, keskin kemiklerin üzerinde asılı duran kanı çekilmiş bir ten kabuğu oluncaya dek kendini kurutmaya bırakmıştır. Éléonore onun bir tek pazar ayininde, Efkaristiya'nın sonunda, sunağın dibinde ekmeği ağzına götürdüğünde canlandığına şahit olur. Daha sonra vecd içinde İsa'nın bedenini emer ve ardından, Peder Antoine'ın kutsal ekmeği hararetle sakındığı kâseye gıptayla bakarak gururlu bir edayla tahta sırasına geri döner. KİLİSE ÇIKIŞINDA, insanlar etrafında gevezelik ederken, uyanıkken gördüğü bir rüyadan kendini çekip kurtarmalıymış ya da herkesin, ama gerçekte yalnızca kendisinin aldığı kutsal ekmeği onu eşsiz bir yere koyup o köylü kalabalığından ayırıyormuş gibi eşikte duraklar. Mayasız ekmeğin son kırıntılarını küçük dil darbeleriyle damağından ayırır, sonra kimseye tek söz etmeden, kızını kolundan çekiştirerek tepelere doğru çıkan yola koyulur; kadının ona verdiği bu ender özgürlük anlarını yakalayan baba ise, öteki adamlarla birlikte kahvehaneleri arşınlar. Ana, yılda bir kez, Notre-Dame des Sept Douleurs'e, Ortaçağ'da bir çiftçi tarafından bulunan heykelinin mucizeler gerçekleştirdiği söylenen ve bazı gizemler yüzünden kendini bağlı hissettiği *Beata Maria Virgo Perdolens*'e dua etmek için Gimoès bölgesinde yer alan Cahuzac'a hac ziyaretine gitme ihtiyacı hisseder. Gelgelelim, Küçük Perhiz zamanı gençler mutluluk ve sağlık vaat eden "Aguilloné" şarkısını söylemek için kapısını çaldığında, onlara kapıyı açmak istemez ve şarkılarının karşılığında vereceği kanyağı ya da birkaç yumurtayı boşa harcamak zorunda kalacak diye söylenir. İnancı batıl inançtan ayıran şeyi bir tek o bilir. Çarşıya çıktığında zaman zaman falcılarla karşılaşır. Orada bile, çocuğu omzunu çıkaracak kadar hızla elinden çekerek kendisiyle birlikte götürür; bu arada falcı kadına kıskançlık, öfke ve pişmanlık dolu bir bakış atar.

Yemek sona erdikten sonra baba sandalyesini geri itiyor, derin bir iç çekerek ayağa kalkıyor, yün ceketini giyiyor ve nihayet tahta peykeye oturuyor, piposunu doldurup yakıyor, piponun korları çok geçmeden burnunun sivri köşesinde ve gözçukurlarının koyu girintilerinde parlıyor. O zaman Éléonore ona karanfil kokulu sıcak şarap, bir bardak brendi ya da Armagnac şarabı getiriyor, sonra da onun yanına, çivilerle tutturulmuş, eski, küçük tahta peykeye, alacakaranlıkta ya da karanlık gecede yükselip yağmurlarla yıkanan toprakların rayihalarına karışan keskin tütün buğularını akla getiren ya da kavurucu günlerin akşamında derin çatlakların ve tutuşmuş korulukların kokusunu yayan aynı tahta peykeye yerleşiyor. Uzakta, alacakaranlıkta, çanlarını titrete titrete bir koyun sürüsü ilerliyor. Ana, ateşin yanına oturmuş örecede iplik eğiriyor. Baba konuşmuyor ama Éléonore'un küçük ve narin varlığını, hafifçe onunkine değen kolunu onaylıyor. Éléonore onun derin düşüncelerine ortak olmaya, dikkatini geceye, avlunun sükûnetine, müştemilat çatı penceresinin kararmış siyah çizgisinin peşi sıra gelen koyu mavi göğün mor kanadına, ulu meşe ve kestane ağaçlarının doruklarına, sonra hayvanların boğuk sesine, kümes ya da ağıl kapılarının ardında uykuya dalmış sürü hayvanlarına, ağıldaki domuzun homurdanışına ve tavukların gıdıklayışına vermeye çalışıyor. Serin yaz sonu gecelerinde, açık gökyüzü görkemli, yıldızlı bir kubbe oluşturduğunda ürperiyor, ayaklarını önlerinde duran köpeğin inip kalkan karnının altına doğru kaydırıyor ve babaya sokuluyor; Éléonore başını koltukaltı boşluğuna gömsün diye, o da bazen kolunu kaldırıyor.

Éléonore bu bedene yabancı, onu yaratan varlığa, bu dünyaya geldiğinden beri yüz kelimeden fazla etmediği bu suskun, hastalıklı babaya, işle güçle kendini parlayan ya da sonunu getirmeye acele edercesine can atan (tabii

hasattan sonra, ekimden sonra, toprağı sürdükten sonra, sonra...) bu acınası köylüye yabancı. Ana omuz silkip iç geçiriyor. “Göreceğiz bakalım,” “Tanrı isterse,” “Rab seni duysun ve bize merhamet etsin,” diyor. Bir an gelip de adamın vadesinin dolmasından korkuyor. Babadan anadan yetim olan o, beslemek zorunda kalacağı bir çocukla ne yapacak? Ayrıca doğum sırasında çektiğı acıdan, çok geç bebek sahibi olmanın talihsizliğinden bahsediyor, yirmi sekiz yaşında çoktan ihtiyarlamış. Üstelik doğurduğu bir oğlan çocuğı değil ki, delikanlılık çağlarından itibaren babaya yardım etsin, bu cesur, inatçı ama hiçbir hırsı bulunmayan ve arkasında sadece çetin bir toprak, verimsiz ve bereketsiz aile çiftliklerinden birini bırakacak olan bu adama destek olsun. Eskiden kocasının ailesinin üzüm bağları vardı fakat asma bitlerinin bağdaki tahribatı, parçalanmış ve taşlı topraktan oluşan birkaç dönümü onlardan esirgedi ve babanın babası olan ata bunun hemen ardından, tek söz söylemeden ölüp gitti. Kuru ve ölü bir bağ kütüğü gibi buruş buruş olmuş toprak yığınının ortasında dinlendiğı sırada, saban sürdüğü hendekte otlayan ineğinin yanı başına yığılıverdi. Tarım krizine ya da buğday fiyatının düşüşüne neredeyse hiçbir şey çare olacaktı gibi görünmüyor. Ekilmemiş topraklar çoğalıyor, gençler çekip gidiyor, genç kızlar şehirdeki burjuva ailelerin yanında çocuk bakıcılığı yapmaya ya da ev işlerinde çalışmaya heves ediyor. Delikanlılar tarlada çalışmaktan güçlenen kollarını taşocaklarında ya da inşaat işlerinde daha düşük fiyata kir alıyor. Ana, zaman zaman bu kırsalda kendilerinden başka kimsenin kalmayacağını, sonunda canlarını alacak bu inatçı toprağı azimle kazıp duracaklarını söylüyor.

Éléonore orada kımıltısız duruyor, babasının kokusuna, soluğuna, tütünden, kâfurdan, içine çektiğı ve bü-

tün gün kol yeninden kayan bir mendile koyduğu ilaçlardan kokmuş nefesine gömülüyor. Baba derin derin nefes aldığında, öksürük nöbetiyle sarsıldığında ya da balgamını yere tükürdüğünde onun gömlek kumaşının altındaki kaburgalarının sert şişkinliğini hissediyor. Çocuk hafifçe kaykılıp kestiriyor. Çiftlik evinin taş yapıları birer birer yıkılıyor, sonra altlarındaki toprak ve geriye yalnızca Éléonore, baba ve koyu karanlık gecede, akışkan, burnundan girip ciğerlerini dolduran gecede ayaklarının dibindeki görünmez av köpeği kalıyor. Böceklerin ve yırtıcı kuşların şarkılarının, sönmüş yıldızlardan üstlerine düşen parıltılar gibi geride kalmış, eski çağlardan geliyormuş görüldüğü görkemli bir uzay-zamanda bir başlarına asılı kalmışlar. Pipo nihayet söndüğünde, baba kendi ağırlığıyla birlikte Éléonore'unkini kaldırmak için son gücünü kullanıyor, küçük kız bacaklarını adamın beline, çenesini de omzunun arkasına yaslıyor, kollarını da boynuna dolayıyor. Baba onu sandık benzeri, ana babasınınkinin yanında duran küçük bir yatağa bırakıyor. O kadar dikkatli bir şekilde yatırıyor ki, Éléonore eve geldiğini hiç hatırlamadığı gibi ertesi gün babayla bu anları paylaşıp paylaşmadığından emin olmayarak uyanıyor.

Kırmızı ensesi ve emekçi elleriyle kuru bir kadın olan ana, kızına fazla ilgi göstermiyor. Onu eğitmekle, kadın oldukları için üstlerine düşen gündelik işleri ona aktarmakla yetiniyor ve çocuk, bütün zor işlerinde onu izlemeyi, hareketlerini, halini tavrını taklit etmeyi erkenden öğreniyor. Beş yaşında, bir köylü kadın gibi dik ve sert duruyor, sıkılı yumrukları dar kalçalarına dayalı, acımasızca toprağa yerleştirilmiş. Karşılığında bir takdir sevgi ya da ilgi beklemeden çamaşır tokaçlıyor, yayık yayıyor, kuyudan su çekiyor. Éléonore doğmadan önce baba, anayı iki defa gebe bıraktı ama âdet kanamaları az ve düzen-

sizdi, karnı belirginleşmesine rağmen daha öncesinden hamile kaldığını anladığı bu aylar boyunca kanaması devam etti. Zayıf olsa da göbekli bir çocuktuktu, toprakta ve gübre yığınlarında oynamaktan ya da hasta hayvanların etlerini tüketmekten kaynaklı, anasının sarmısak özleriyle nafile yere iyileştirmeye çalıştığı parazit hastalıkları yüzünden organları gerilip genişlemişti.

Bir ekim sabahı, domuz ağılında tek başına gebe bir domuzla ilgilenirken şiddetli bir acıyla sarsılıyor ve bağırılmaya fırsat bulamadan, az önce yere serptiği, soluk ve kokulu tozları havada daireler çizerek yükselmeye devam eden samanların üzerine kapaklanıyor. Doğum suları kalçalarından aşağı akıyor. Kendi kendine doğurmayı çalışan hayvan uzun inilti eşliğinde ananın etrafında dönüp duruyor, kocaman karnı gidip geldikçe sarsılıyor, memeleri süt dolu, şişmiş vulvasının dudakları aralık; diz çöküp yana yattıktan sonra doğuran ana oluyor, dişi bir köpek, dişi bir domuz gibi, alnı boncuk boncuk ter içinde, kıpkırmızı, nefes nefese. Bir elini uyluklarının arasına kaydırıp onu kıvrandıran yapış yapış kütleli yokluyor. Parmaklarını bingıladağa geçiriyor, cenini çekip kendinden uzağa fırlatıyor. Bir eliyle onu bağlayan mavimsi kordonu yakalıyor ve bir sünger sesiyle yere düşen amniyotik keseyi karnından çekip çıkarıyor. Bitek topraklardan, o toprakların beslendiği köklerden sökülüp alınmış bir patates böceğinin donuk tunç rengi larvasına, sarımsı bir solucana benzeyen peynirimsi parlaklıktaki küçük bedene bakıyor. Gün ışığı ayrık kalasların arasından sızıyor, rutubetli ve tozlu atmosferde çizgiler oluşturuyor, kasvetli yarı karanlık mezbaha kokusuyla yıkanmış, ardından samanda kımıldısız duran siluete dokunuyor. Ana iki büklüm doğruluyor, bir eli etekliğinin altında, derinden sarsılmış cinsel organında. Dehşetle geri

çekiliyor, plasentayı ve onun meyvesini domuza bırakarak kapı mandalını indirmeyi unutmadan orayı terk ediyor. Sırtı ağılın bir duvarına dayalı, soluk almakta güçlük çekerek uzun süre kımıltısız duruyor. Hem bulanık hem parlak görüntüler hücum ediyor zihnine. Sonra çiftlikten ayrılıp Puy-Larroque'a giden yola çıkıyor, şakaklarını ve kanaması yüzünden kararan etekliklerini yıkayan yoğun bir çisentinin altında topallayarak ilerliyor. Kimseyi bakmadan meydanı geçiyor. Geçtiğini görenler, yumruğuyla tuttuğu kirli eteğini, sapsarı olmuş yüzünü, sımsıkı duran ağzını ve eski bir cerrahi dikiş misali beyazlamış dudaklarını fark ediyor. Eşarbından fırlamış kahverengi saçları yanaklarına, boynuna yapışmış. Kilisenin kapısını iterek açıyor ve haçın dibinde diz çöküyor.

Şiddetlenen yağmurda çiftliğe geri dönüyor, sağnakta kımıltısız duran ineklerin umursamaz bakışları altında hendekler boyunca ilerliyor, yeleğini göğsünün üst kısmından sıkıca tutmuş. Başu omuzlarına gömülü, çamurlu ayakkabılarını yolda sürüklüyor, bir yandan da yumuşak toprakta nefesinin ve tahta tabanlarının çarpışmasıyla vurgulanan bir "Ave Maria" söylüyor. Çiftliğin avlusundan geçerken, uzaktan, domuz ağılının giriş kapısında iki adamın karaltısını görüyor. İlkel bir korkuyla donup kalıyor. Önce asılı kalan kalbi şimdi gırtlığına kadar çıkıyor. Şiddetli yağmur kurşun rengi bir gökyüzü çiziyor; hava milyonlarca iğneyle delik deşik edilmiş sanki. Çözünmüş görünen karaltılar ağıl duvarının kahverengi kütesinde öyle erimiş ki ilk bakışta adamların yüzleri mi yoksa sırtları mı ona dönük kestiremiyor. Sonunda ellerin hareketlerini, nefeslerdeki buğu bulutlarını, sesleri kesen gürültüyü sezinliyor. Bir adım atmaya, bir bacak hareketi yapmaya kalkışıyor ama uyuşturulmuş ya da gizli bir irade tarafından yönetiliyor, sonra hızlı hızlı çiftliğe doğru seğirtiyor, alelacele soyunuyor, közlerin-

Fransa'nın güneybatısında sıradan bir köy. Küçük bir arazi parçasıyla başlayıp giderek işi büyüten mütevazı bir köylü ailesi. Ve doğum, büyüme, ölüm döngüsü içinde her gün yüzlerce domuzun çalkalandığı büyük bir endüstriyel domuz çiftliği. İnsanın hayvan ve doğayla ilişkisine ürpertici, rahatsız edici bir yorum getiren Del Amo, modernitenin mirasına esash bir eleştiri yöneltiyor.

Hayvan Hükümranlığı, modern gıda üretiminin insanı acıya -sadece hayvanların çektiği acıya değil, başka insanların ıstırabına da- nasıl duyarsızlaştırdığını çarpıcı bir biçimde gösterirken insanın doğayı fethetme takıntısını, şiddetin nesilden nesle aktarılışını da gözler önüne seren ürpertici bir roman.

"Cioran eğer bir romancı olsaydı, modern bir klasik olarak selamlanacak bu tür bir kitap yazardı. *Hayvan Hükümranlığı*, edebiyatın görevinin ille de iyi hissettirmek değil, içinde bulunduğumuz çıkmazı doğru bir şekilde anlamamıza yardım etmek olduğunu anlatan mühim bir hatırlatma."

The Guardian

"Aile ve insanın vahşeti üzerine yazılmış bir epik. Olağanüstü bir roman."

L'Express

"Del Amo insanlığın, ekonomik akılsallık adına nasıl bir deliliğe sürüklendiğine ilişkin apokaliptik bir tasavvur sunuyor."

Le Monde

#fransızedebiyatı #insan #doğa #hayvan #şiddet #aile #yabancılaşma

